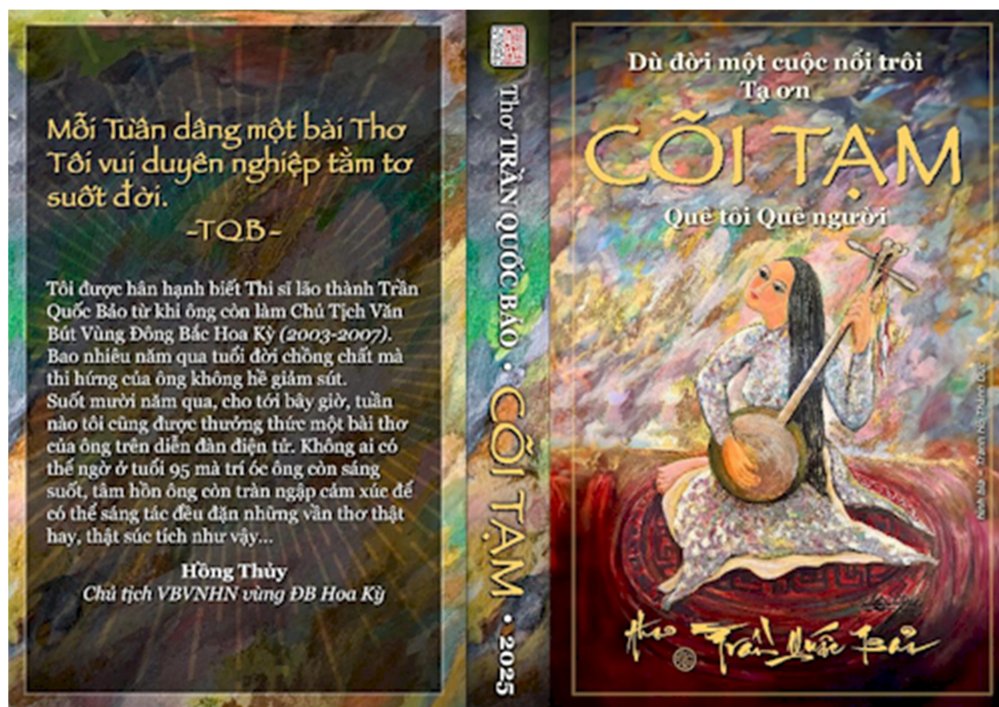

Tuỳ bút
Chủ đề: diêm sách
Tác giả: Nguyễn Văn Thông

Ý NIỆM CÔI TẠM TRONG THƠ TRẦN QUỐC BẢO

Một triệu là bao nhiêu? Khoảng những năm đầu 1960, có lần mẹ tôi đi chợ về gặp một chú tiểu đội trưởng dẫn tiểu đội đi "hành quân" quanh làng. Chú hỏi xin mẹ tôi nấu cho chú bữa cơm. Đến bữa chú ghé lại, người không, chẳng thấy súng đạn gì, cũng không đội nón sắt mà chải tóc láng, gọn ghẽ. Tôi giúp mẹ dọn bữa cho chú, bung cơm và ba món canh rau, thịt kho, và mướp xào từ dưới bếp lên bàn trên nhà. Chú ăn một mình. Mẹ tôi vẫn ở dưới bếp trông nồi rượu và nấu cám heo.

Cuối bữa chú tiểu đội trưởng đưa tôi tờ tiền \$5 bảo trả cho mẹ. Tôi xuống bếp, mẹ tôi móc túi lấy ra hai đồng bảo tôi mang trả lại chú, bảo mẹ nấu bữa cơm hết \$3 thôi. Nếu chú cho thì con phải cảm ơn chú. Những ngày tiếp theo, tôi chờ chú tới để mong được mỗi ngày \$2 mà không thấy. Tiểu đội của chú cũng đi đâu mất tiêu.

Nhờ lần đó, muốn tính xem một triệu nhiều thế nào, tôi so sánh với bữa cơm ba món của mẹ tôi giá \$5 kể cả tiền "phục vụ". 100 là 20 lần 5. Một ngàn là 200 lần, một vạn là 2 ngàn lần, một trăm ngàn là 20 ngàn lần. Một ngàn ngàn là một triệu thì gấp 200 ngàn lần 5, tức là 200 ngàn bữa cơm.

Mà mâm cơm ấy chú tiểu đội trưởng ăn đâu có hết, nó bằng mâm cơm của cả nhà tôi. Một ngày nhà tôi ăn ba bữa như thế thì hết \$15. Nếu có một triệu tính cho dễ mỗi ngày \$10 thì nhà tôi có đủ ăn 100 ngàn ngày. Chia cho 365 ngày thì là gần 274 năm. Trời đất,

sướng chưa! Chỉ cần đủ ăn 100 năm, ngày ba bữa cơm ba món mà chưa tới nửa triệu đồng, còn dư hơn nửa triệu kia tha hồ mua sắm tiêu xài. Một triệu nhiều dễ sợ! Đếm bao giờ cho hết!

Vậy mà bố mẹ tôi nói, mình có một triệu người di cư từ Bắc vào Nam lánh nạn cộng sản. Tôi mơ màng tưởng tượng xem con số một triệu người thì để đâu cho hết, chỗ đâu mà ở! Lớn lên, được đi Sài Gòn, thấy nhà cửa chồng chất, xe cộ nhộn nhịp, và sự tấp nập trên hè phố, tôi đoán biết được một triệu người là như thế nào. Ý niệm tạo ra ngôn ngữ là thế.

Mấy chục năm sau 1975, nhờ ba cuộc đổi tiền và nền kinh tế xã hội chủ nghĩa, cả nước Việt Nam từ em bé mẫu giáo sớm biết xài tiền triệu. Người lớn thì chỉ nói chuyện tiền tỉ. Mình chạy đi tị nạn ở đất nước tư bản sau mấy chục năm, cứ luống cuống khi nghe đến tiền tỉ, không biết giá trị là bao nhiêu!

Bây giờ đã già, cầm tập thơ Cõi Tạm của nhà thơ Trần Quốc Bảo, vừa đọc, vừa nghĩ về cái tên ông chọn cho nó mà tôi băng khuâng. Ông viết gì trong đó mà đặt tên là Cõi Tạm? Ông gói gắm gì? Cho nó ý niệm gì về những điều ông cảm nhận giấu trong ngôn ngữ thơ của ông?

Tập thơ Cõi Tạm có hai phần, Quê Tôi và Quê Người.

Tạ ơn Cõi Tạm: *Quê tôi, Quê người.*
Quê tôi, đành đã mất rồi!
Quê người, xin nhận nửa đời tạm dung.

Nghệ thuật nói chung bao trùm đủ mọi khía cạnh cuộc sống. Hãy nói gọn đến thơ và nhạc. Đọc thơ và nghe nhạc, như ở các ngành nghệ thuật khác, cảm nhận được nhiều hay ít rất tùy thuộc tác giả người tạo ra tác phẩm và người thưởng ngoạn. Ở phần tác giả, nó tùy thuộc khả năng diễn đạt, độ mặn cảm, chiều sâu, và bề rộng cảm xúc của tác giả. Ở phía người thưởng ngoạn, ngoài sự đồng thanh tương ứng, đồng khí tương cầu, họ cần có cái "nghệ thuật" thưởng ngoạn tương đương với cái "nghệ thuật" diễn đạt của tác giả.

Trong khi tác phẩm là một thì người thưởng ngoạn là nhiều, cho nên có nhiều cách thưởng thức và khám phá có giới hạn và có khai mở. Chúng ta thử khám phá trong giới hạn của mình, thử xem tác giả giấu gì, gói gì trong tác phẩm Cõi Tạm của ông.

Chuyện nhỏ

Quê hương mình có gì to lớn ngoài biển rộng sông dài. Sủ xanh có ghi những anh hùng liệt nữ thì cũng chỉ là những anh hùng áo vải và liệt nữ chân quê gần gũi xóm làng. Thế nên mọi hình ảnh, âm thanh, và cả mùi vị đều gần với cuộc sống thường ngày.

Đây, cảnh quê mùa nước nổi, nước trắng đầy đồng:

*Mùa nước nổi, khắp miệt quê,
Bông điên điển nở, tràn trề sáng kính!
Hái về nấu với cá linh, (**)
Nồi canh chua thấm đậm tình Quê Hương! –(Mùa Nước Nổi)*

Nước rút, đến mùa cày cuốc:

*Đều đều lát trước lát sau,
Em vung tay cuốc, đất màu bung lên!
Con giun ngoe nguẩy hồn nhiên,
Con cào cào nhảy huyên thiên giật mình! –(Em gái miền quê)*

Trong các hình ảnh, âm thanh, và mùi vị quê hương đó, tác giả gói các cảm xúc đứng đầu là tình mẹ qua những món ăn nhà quê. Cái hương vị ngon ngày xưa quyện thành niềm thương nhớ bây giờ:

*Thiếu tôm, thiếu ruốc, thiếu cà...
Thiếu ngò bên Mạ, rứa là thiếu ngon! –(Nhớ Mạ)*

Nếu chuyện nhỏ nói được tâm tình lớn thì hẳn tác giả phải có khả năng cảm xúc sâu hơn so với chuyện lớn. Chuyện lớn nói lên tâm tình lớn vốn là chuyện thường tình.

Xót xa quê hương

Với 25 năm đời binh nghiệp dài bằng hai nền cộng hoà của Miền Nam Việt Nam, và trong chức vụ Thanh Tra QLVNCH, ông đã đi đến khắp các miền đất nước, sống hoà mình và cảm nhận bằng tấm lòng của người con đối với Đất Mẹ.

*Ruộng đồng ơi!... Thôn nữ ơi!
Hình xưa bóng cũ, một trời nhớ thương!
Than ôi!... xương máu quê hương
Sao nay thành những... Công trường Đặc khu? (!) –(Thôn nữ quê tôi)*

*Xa, đã xa rồi!... Đà Lạt ơi!
Thương thương, nhớ nhớ. Một phương trời!
"Hoàng triều cương thổ"...lòng mong ước,
Lịch sử Rồng Tiên sớm phục hồi! –(Xuân Về Đà Lạt)*

Tình lãng mạn

Về già và phải xa cách Quê Hương, cây đại thụ 95 tuổi vẫn chảy mạch nhựa sống của thương nhớ cuộn cuộn ở tuổi đôi mươi.

*Phú Yên nhớ quá!... Nẫu ơi!...
Luyến lưu hình ảnh trong tôi vẫn đây
Đèo cao, biển cả, rừng cây...
Bao giờ trở lại chốn này với em! (?)* **–(Nhớ Về Phú Yên)**

*Cầu mong vật đổi sao dời,
Huế xưa sống lại, cho tôi trở về!* **–(Huế ơi, Nhớ Huế)**

*Mối tình đầu... nép gốc cây,
Cùng cô hàng xóm, nắm tay hẹn thề.* **–(Cây đa đầu làng)**

Một cuộc sống nhưng lấp lánh yêu thương như hạt sương trên lá, như hoa dại trên bờ rạch.

*Thương nhau... bên nó, bên ni,
Em leo cầu khỉ, sợ gì đu đưa!
Đu đưa, thì mặc đu đưa,
Qua cầu trăm lượt, em chưa té sình!* **–(Cầu khỉ đu đưa)**

Lãng mạn là tràn bờ. Cảm xúc thường lãng mạn, khác với cảm nhận thông thường. Tình lãng mạn có thể xảy ra ở nhiều cấp độ. Trong Cõi Tạm người ta có thể cảm nhận được mức độ vượt "tự nhiên". Hãy lắng nghe tác giả thổ lộ:

*Một vòng âm dương ở giữa càn khôn,
Tình khúc nhiệm mầu vượt ngoài cung bậc.
Suốt (một) đêm dài anh bồi hồi thổn thức,
Nhớ về em sao nhớ quá em ơi!* **–(Nhớ em)**

*Trời cho còn sống còn thơ!
Lênh đênh biển mộng, vãn vơ thuyền tình,
Nguồn thơ tự trái tim mình,
Tôi như con bướm đã tình yêu hoa!* **–(Thơ Mộng)**

Tình Cao Cả

Yêu đất, yêu hoa, và yêu người đến mức chân thật thì không thể thiếu yêu tự do, yêu công bình, và nhân phẩm. Nhưng những giá trị tinh thần ấy đối với tác giả Cõi Tạm chưa dừng lại. Ông bày tỏ niềm tin siêu nhiên làm nền tảng cho những giá trị ấy. Từ những cảm nhận các sự kiện em bé ôm chân cầu trong trận lụt bão Yagi ở Quê Hương đến sự kiện một em bé Syria chết đuối trên đường vượt biên trôi dạt vào bờ biển Hy Lạp... Từ Hạ sĩ trẻ Khai Phan đến Công Nương Diana, đến Mẹ Teresa Calcutta, đến các Cha, Thầy,

Sơ làm việc và gìn giữ nếp văn hoá của Quê Hương Việt Nam... đều được tác giả hướng tới một đích điểm siêu nhiên.

*Con hãy đem hoa ấy, tới đầu đường cuối chợ...
Trao cho người già cả đơn côi,
Cho các bé mồ côi đói khát,
Cho người tan nát cửa nhà,
Người mù lòa tàn tật,
Mẹ ở đó với họ!
Nhận phẩm vật con dâng,
Mẹ sẽ ôm con vào vòng tay yêu dấu!
Như thuở con còn thơ ấu,
Và ban cho con, nụ cười Hiền Mẫu... con ơi! –(Con Dâng Mẹ Bông Hoa Mẫu Nhiệm)*

Dù rằng con người không thể chối cãi tính vô thường hay sự phù vân như tác giả Cõi Tạm nêu lên:

*Con người, trong cõi vô thường,
Hữu sinh hữu tử, lẽ đương nhiên rồi.
Công danh phú quý buông xuôi,
Theo nhau vĩnh biệt cuộc đời phù vân! –(Nhân Sinh Cõi Tạm)*

Nhưng trong khi có nhiều cảm nhận và thái độ nhân sinh khác nhau về tính vô thường, thậm chí tiêu cực trong sự buông xuôi, nhắm mắt làm ngơ trước nỗi đau của kiếp nhân sinh, hay "tích cực" trong cách hành xử gian hùng tàn ác vì "chết là hết, đại gì chịu thiệt" thì tác giả nhìn Cõi Tạm của mình như một bước tạm cần vượt qua để đến trường cửu.

*Sớm mai thức dậy êm đêm,
Tạ ơn Thiên Chúa, ban thêm một ngày.
Mộng bình thường, vẫn tâm tay,
Gia đình, bạn hữu tràn đầy yêu thương! –(Chỉ Một Ước Mơ)*

Làm thơ và sinh hoạt trong Văn Bút VNNH là một phần sinh hoạt của tác giả. Ông còn là chủ tịch tiên khởi và lâu đời của một cộng đoàn Công giáo từ khi thành lập trên đất Mỹ. Từ một vùng xa về định cư nơi cộng đoàn của chúng tôi cũng được xây dựng từ bước đầu nhìn nếp sinh hoạt quy củ ở đây, tôi hiểu ngay được những gian nan khó khăn của thời gian ấy. Những bước chân tiên phong, bàn tay khai phá bây giờ đã qua đi chỉ còn thừa thớt và mờ nhạt theo thời gian.

Sinh hoạt phụng vụ của nhà thờ chúng tôi đang bước vào Mùa Chay mùa dẫn người ta suy gẫm về cõi nhân sinh sống và chết. Hàng trăm ánh nến nhỏ lung linh giữa lòng nhà thờ và mùi trầm hương thoang thoảng trong buổi cầu nguyện Taizé đang được cử hành. Nhiều mái đầu bạc vẩy quanh những hàng ghế như chìm trong bất động, ngay cả tiếng

thở cũng rất nhẹ. Cộng đoàn người Mỹ ở đây có buổi cầu nguyện hàng tuần trong mùa này như thế, khoảng trăm người và phần nhiều là lớn tuổi.

Sau khi vị linh mục hướng dẫn về lịch sử và phương thức cầu nguyện Taizé, ngài đọc lời nguyện mở đầu, rồi cất giọng hát:

Ubi caritas et amor, (Nơi đâu có bác ái và yêu thương)
Ubi caritas Deus ibi est. (Nơi ấy có Thiên Chúa hiện diện.)

Mọi người hoà nhịp lặp lại nhiều lần. Giọng hát âm vang bay lên như quện với hương trầm và ánh nến lung linh hướng tới Thánh Thể trên bàn thờ trước khi tiếng hát chìm dần vào tĩnh mịch.

Một bà trong y phục đen gọn gàng nhưng tóc trắng chậm rãi nghiêm trang tiến lên bục đọc bài Kinh Thánh. Sau vài phút suy gẫm, vị linh mục tiến lên và lại cất giọng hát nhẹ nhàng như ru, như mời gọi:

Wait for the Lord, whose day is near, (Hãy chờ Chúa đến, ngày của Ngài đã gần)
Be strong, take heart. (Hãy mạnh mẽ, hãy vững lòng.)

Cộng đoàn lại hoà tiếng hát thành lời kinh bay lên. Bà đọc sách lại bước lên bục. Tôi bỗng để ý đến đôi chân trắng tấp của bà, thân người cũng trắng như một cô gái trù khuôn mặt và mái tóc bạc trắng. Bất giác hình ảnh của ông bà tôi hiện về, rồi bố mẹ, các chú bác, cô dì, cả các em, và mấy người bạn vừa ra đi... Những ai đã ra đi mấy chục năm trước, và những ai ra đi năm ngoái, tháng trước, và tuần vừa qua... Tôi chìm trong tĩnh lặng như đứng bên ngưỡng cửa vĩnh cửu.

Người tín hữu bình thường như chúng tôi thường cầu nguyện bằng những lời kinh. Kinh Lạy Cha do chính Chúa Ki-tô dạy, Kinh Tán tụng do Mẹ Maria thốt lên, các Thánh Vịnh của các ngôn sứ trong lịch sử ngàn năm thời Cựu Ước, các Kinh của thời Tân Ước

do các Công Đồng và các Thánh soạn đầy tính thiêng liêng thần học. Tuy nhiên chúng tôi thường đọc theo thông lệ, dù có "cầm trí" nhưng tư tưởng vẫn trôi nổi đâu đâu. Thế cho nên sau khi đọc xong một kinh, thì nhiều khi không còn nhớ là mình đọc kinh nào.

Không giống như chúng tôi, các thánh nhân chiêm niệm được đầy tràn ơn phúc trước khi thốt ra lời kinh. Mạch sống thiêng liêng như nguồn nhựa sinh hoa kết trái. Chúng tôi đọc lời kinh, đi ngược lại để tìm nguồn sống. Ở đây Taizé tạo bầu khí và tâm tình cầu nguyện trước khi dìu chúng tôi vào lời kinh mà tôi nghĩ đến chiều hướng cầu nguyện "xuôi dòng" của các vị chiêm niệm.

Vâng, cuộc sống ở Quê Hương hay nơi đây chỉ là Cõi Tạm. Những người thân của chúng tôi đã lần lượt ra đi, và chúng tôi cũng sẽ ra đi. Trân trọng hay coi thường cõi tạm này tùy niềm tin và cách sống của mỗi người. Cảm ơn Nhà Thơ Trần Quốc Bảo đã gói ghém tâm tư quý giá của cuộc đời ông trong Cõi Tạm để tạo nên những ý niệm về Cõi Tạm; qua từng giai đoạn cuộc sống, từng sự kiện, cách nhìn, sự rung cảm để dìu người đọc đi vào Cõi Tạm cách tích cực hầu nhắc nhở chúng tôi và con cháu trên bước lữ hành tiến về cõi vĩnh cửu của Chân Thiện Mỹ tuyệt đối.

Nguyễn Văn Thông

*Nguồn: Internet eMail by **ddnb** chuyển*

*Đăng ngày Thứ Tư, October 8, 2025
Tkd, Khoá 10A—72/SQTĐ/ĐĐ, ĐĐ11/TĐ1ND, QLVNCH*